

LES BARANYES

Partida de Campello (xxxvi, 110.16), probablement d'un àr. vg. *Baràniya* compromís entre *bar-ni-ya*, que es troba com a singular en certs textos, i *barāni*, plural de *burni-ya*, la forma més normal (Dozy I, 78b; Freytag I, 115b); d'on el cast. *albornia* 'espècie de tassa' (DECH I, 119-120). S'aplicaria topogràficament en el sentit de 'conca, clotada'.

BARAT, BARATA

Noms de llocs o NPP derivats de *baratar*. Sobretot en la forma femenina, es tracta del sentit de 'permuta'.¹⁵ *La Barata*, gran i antic mas te. Matadepera, a 1 hora y 45 minuts de Terrassa per la carretera de Mura (1924). Freqüent com a cognom en el Ross. probablement sobrenom d'un home que feia aqueixa mena de comerç: St. Genís de Fontanes, Pesillà, St. Esteve del Monestir (xxxv, 9.23, xxvii, 102.15, xxv, 23.21). Com a masc. JSegura creu que sigui diminutiu en *-at* d'un NP *Baro* (*MarcaH.*, 788) (*Veu del M.*, 1986.35): cosa poc versemblant. En casos com *Cal Sastre barat* (Guixers, xxxviii, 61.14) és clar que es tracta de l'acc.²⁵ adjectiva 'de baix preu'; en els altres pot haver-hi quelcom d'això o bé del comerç permutador: Parc *Barat* St. Hipòlit Salanca (xxvi, 11.8); cognom *Barat* molt difós en el Princ.; *El barato* a Beniarjó; Solsida 'l *Barato* a Cabanes de l'Arc (xxix, 124.18).

BARBA

Ometent els nombrosos noms que contenint aquest³⁵ mot o derivats són probablement malnoms de gent (categoria ajornada per a un vol. de Supl.), n'expliquem alguns de raó poc clara. *Barba-de-boc*: esqueix, dits *ə bārbādabók* te. Portbou, a la carena que puja al N. del coll de Banyuls cap al Coll del Torn (1934),⁴⁰ comparació amb el pelam eriçat de l'animal.

Barba-roja, esdevingué sovint cognom, freqüent al País Val. (Alberic etc.), però no sols allà, i ja d'antic: *Barba-roya*, a Gerri (1518, *Spill Cbo.*, f. 128v), passant després a NL: Mas de *Barba-roja* a les Useres,⁴⁵ amb tendència a restar com a NL propi (Xaraco, xxxiii, 189.15) *lo (de) Barba-roja* (Llècia: Morella xxvii, 167.16).

Barba-roja veïnat a l'extrem Sud de la llengua, entre Oriola i el Fondó dels Frares; passant-hi, en camí al⁵⁰ Fondó des del Pinós, vaig constatar parlant amb la gent que són valencians de llengua (confirmat pels del Fondó (1963, xxxv, 79.5, 80.2, 81.24); i pertanyen a la parròquia del Fondó, però al municipi d'Oriola; potser per això em pronunciaren el nom a la cast. en⁵⁵ tots dos llocs (*barbaróba*), però també s'usa amb la *g* catalana. A Nules *Motor de Barba-roig* (*-ròc*). També ha existit el parònim en *-rossa*: «*Barba-rosa*» a Eivissa (cròn. de 1535) [el corsari? potser, per això l'adjectiu en italià] (Macabich, *Sta. M. la Mayor*, p. 8).⁶⁰

Barbada, per a l'acc., val i bal., 'vessant d'un cingle submarí', veg. *DECat* I, 632b22-58; però també ha tingut ús toponímic en altres sentits: Collada de *Barbada* (pall. Capbreu de 1605, vall d'Assua), cf. les accs. dialectals 'barbacana' i 'mena de solc' (*DECat*, b18-22 i n. 9). Vist el gran arrelament valencià —i més si es confirmés la sospita d'una etimologia (o encreuament) en àrab—, és versemblant que *Barbeta* orònim te. Torrent (xxx, 1138.16) resulti d'una pronunciació arabitant en la forma mossàrab *barbāta* (doncs, en totes dues accs. val., abreujament de CULMINA o MONTICULA BARBATA, pl. n.?).

Les Barbolades

En te. d'Osor: en un doc. de 1605 (p. p. CCandi, *St. Hilari Sacalm*, 101) però no deu ser derivat de *barba*, perquè del context resulta que s'hi caçaven tudons: eren unes *palomeres*; per tant seria derivat de *berbol* 'parany de caçar' (*DECat*, I, 775a11-24, nota).

Montbarbat, turó considerable a la baixa Selva (trifini Tordera-Lloret-Maçanet, 309 alt. (1927). No es relacionarà amb els usos precedents: més aviat d'un NP (MONS BARBATI): car *Barbatus* ja consta com «agnomen» en inscripcions romanes (i com a tal ha deixat descendència en terres franceses (Lebel, *Les NPP en France*, p. 32), i en cat.: *Barbadus* testimoni en doc. rbg. del S. XI (MDuque, *Docs. de Ovarra*, 36.77); i ben cert també en NLL italians, car entre els tosc. *Barbata*, *Barbàtole*, *Barbozzaia* (Pieri, *Top. Arno*, 227, *Top. Serchio-Lima*, 79) no tots deuen ser fitonímics.

³⁰ Tan arrelat estava en llatí, que també se'n formà el derivat topònim (del tipus postantroponímic) BARBATIANUM, dels oc. *Barbazan* (HGar., HPyt., Corràze: Skok, § 49).

Paral·lelament, com derivats fem. en *-ANA*, uns NLL mossàrabs: *Barbacena* te. Elx (xxxv, 135.21), probablement antic poblat, avui reduït a orònim (*Barranc de B.*); amb eco en un de Portugal: *Barbacena* freguesia del concelho d'Elvas, uns 70 k. al S. del Tejo: *-Tj- dóna -ç-* en mossàrab (cf. *ĕ < Çj*). Per al nav. *Berbinzana*, veg. *Barbens*.

Els nombrosos topònims menors *El Barber*, deuen venir, com malnom, del divulgat d'ofici; però per al femení, cal dubtar-ne, car hi pot contribuir tot això però també el factor metafòric que hem vist més amunt: *La Barbera* pda. de Simat de Valldigna (xxx, 138.18), *Barberes* de la Vila Joiosa (xxxv, 119.19). Ara bé el fet que siguin noms valencians em fa creure que en el fons hi pot haver l'àr. *bārbār* 'bereber'. D'aquest, en tot cas vindrà *Aben-barbar*, *casa de ~*, que figura en el *Rept.* de Mall. (Quadrado, 506); i el del poble arag. *Monzalbarba*, prov. de Saragossa (veg. *EntreDL* III, 161) prové certament *Manzal al-bārbār* 'hostal del bereber', si bé aquí encara amb l'accent no desplaçat, com en els anteriors, a la síl·laba final, segons la norma del vulgar hispànic.

BARBACANA

⁶⁰ Noms de llocs que parteixen de comparació amb